

a szöveg nem képes sikeresen tükrözni a külső valóságot, vagy az, hogy a szövegen kívül egyszerűen nincs semmi. Amennyiben a posztmodern teoretikusai az utóbbi indoklást tették magukévá, annyiban – implicit módon – azt is vallják, hogy a világ nem áll másból, csak szövegekből. Az a gondolat, hogy a szöveg semmi rajta kívül lévő dologra nem vonatkozik, természetesen vezetett egy másikhoz: hogy a szövegeken kívül nem is létezik semmi. A téma klasszikusnak számító vitája a *Glyph* című folyóiratban zajlott le Jacques Derrida, illetve az amerikai nyelvfilozófus, John Searle között. (Lásd Derrida: SIGNATURE EVENT CONTEXT, *Glyph I*, 1977, 172–197. és Searle, REITERATING THE DIFFERENCES: A REPLY TO DERRIDA, 108–208.) (Ismertetését és részleteit l. a *Helikon* 1994. 2. számában.)

7. Roland Barthes: THE PLEASURES OF THE TEXT. New York, 1975. Magyarul: A SZÖVEG ÖRÖME. Osiris, 1996.

8. A kifejezés egy Roland Barthes-tanulmány címéből ered: LA MORT DE L'AUTEUR. *Mantéa* V. 1968. Az írás az itt említett nézetek egyik

legjelentősebb kifejtése. Magyarul A SZÖVEG ÖRÖME című Barthes-kötetben olvasható.

9. W. Wimsatt és M. Beardsley: THE INTENTIONAL FALLACY. *Sewanee Review* 54 (1946).

10. Barthes a LA MORT DE L'AUTEUR-ben egyetértőleg idézi Mallarmét, mint aki szerint „a nyelv cselekszik, nem »én«”. Heideggerről is sűrűn emlegetik, hogy így vélekedett.

11. QU'EST-CE QU'UN AUTEUR? *Bulletin de la Société française de philosophie*, 1969. Magyarul: MI A SZERZŐ? *Világosság*, 1981. júliusi melléklet.

12. A további névjavaslatokhoz lásd Wayne Booth: THE RHETORIC OF FICTION, 1961; Alexander Nehamas: THE POSTULATED AUTHOR, *Critical Inquiry*, 1981; Daniel O. Nathan: IRONY, METAPHOR, AND THE PROBLEM OF INTENTION és Jerrold Levinson: INTENTION AND INTERPRETATION, utóbbi kettő az *Intention and Interpretation* című kötetben, 1992.

13. Lásd Roland Barthes: DE L'ŒUVRE AU TEXT. *Revue Aesthetique* 3, 1971. Magyarul A SZÖVEG ÖRÖME című Barthes-kötetben olvasható.

Tandori Dezső

MILYEN AZ, HA

A „Hashártyaszakadás”
utóhangja

Tudom már, milyen az, ha
valamim alább adja,
nem valami alá,
az sincs már, hogy hová.

Fát nem találok el,
mégis rohanni kell,
ha meg nem tart a lábam,
vagy elébem, alábam

zuhanok, ugyanabba
a sár-roncs-fű alakba,
aztán a flaszteron,
megállj, villamosom!

Fel ne apríts, megállja,
 rám fénylő kereked,
 hagyd egészben, más várja,
 amennyi még, e részben,
 azt, amivé leszek,

fától hagyd meg az erdőt,
 hogy léptem megtalálja,
 ha majd józanodása
 – de minek? – épp csak elköt,
 és felcsap végre szárnya,
 állattá tesz a vágta,
 verjük a porba, sárba,
 az avarlucskos égbe;
 de most – e zaj: csupán a
 rigó láb riadása,
 ahogy bokor tövébe
 ugrál, és ráakad
 a kézre, fejre, lábra,
 a szakadt ruharáncra,
 és már szalad, szalad:
 maga-istene nézze.

KÁLNOKYNAK

Nem várja azt magasság,
 hogy lejjebb megsirassák,
 mit bánja ügyetek,
 ugyan-eriggyetek!

Ebben maradhatunk hát,
 legyen valami inkább,
 vagy inkább: hogy minek
 semminek, senkinek.

Semmi igazi hely
 nem kis-forrás-csevej,
 se a rézsú hegyél,
 hol már senki se él,
 nem javít, nem henyél,
 ront, ront, ront: elcipel.

ARKHIMÉDÉSZ, HÉRAKLEITOSZ

Egy biztos pontot adjatok,
és kifordítom,
Arkhimédész még szólhatott
ilyesmi módon;

egy biztos pontot, még ha nem
vagy; ha vagy: vedd el,
nincs határ, ott érintkezem
pontnyi kezeddél.

Héракleitosz vize, sosem
lehet az kétszer,
én egy ponttá tömörítem,
nincs mozgáskényszer.

Analfabétáknak szavam,
ezt mondta Artaud,
a nem olyan őrült folyam
vizébe játszó

hullám-és-pont színrendező,
egy pontnyi fej, két
láb, két kar, ez az elő-
játék; és eltép.

VALAMI ABLAKON

*Artaud-hajó,
zászlója Poe*

Visszakapaszkodom
valami ablakon,
párkány alacsonyán
meg is tornáztatom
sajgó bokám,

csuklómnak irgalom,
bögrém szorongatom,
kávétenger fokán
túlajz megint hajóm,
és távolán

a napnak, mely magam
egy-napja, lázroham
hidege, csak a nap
egymagában olyan,
 hogy összecsap

felettem, oldalam
marja, mint sérv, fogan,
hogy hasogassanak
teli-de-untalan,
 és ez alatt

poklok rohanjanak,
egék akadjanak,
fel, fel, fel, zátonyon,
hol a szem fennakad.

Kántor Péter

A SCHÖNBERG CSALÁD, 1907

Hogy milyen lehetett a Schönberg család,
azt Richard Gerstl vásznáról aligha tudod meg.
Volt egy férfi (Arnold) és egy nő (Mathilde),
és volt két gyerekük. Kint a zöldben
nem látszott tisztán semelyikük se: vibrált,
s elfedte a részleteket a fény.
Négy összetartozó alak – legalábbis
a vászon összetartja őket. Gerstl a festő.
Gerstl szerette a nőt, akinek itt nincs arca,
hogyan visszasolyogjon rá. A férfi
feje mint egy óriás hangjegy, benne
két távol ülő sötét pont, a szempár.
Schönberg a zeneszerző. Ővé a főhely
a kompozícióban. Mindenki bámulhatja.
Visszament hozzá a felesége.
A festő pedig hurkot kötött a nyakába.